

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 65/2019

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
(Τμήμα Δ')
Συνεδρίαση της 26ης Ιουνίου 2019

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Χρυσαφούλα Αυγερινού, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αικατερίνη Γρηγορίου, Γαρυφαλιά Σκιάνη, Ευστράτιος Συνοίκης, Παναγιώτης Παυπάς, Αθανάσιος Θεοχάρης, Δημήτριος Κατωπόδης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Αικατερίνη Χουρμούζη Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.2261.3-1/36765/2017 έγγραφο του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/ Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής/ Κλάδος Ναυτιλίας/ Δ/ση Προστασίας Θαλασσιού Περιβάλλοντος/ Τμήμα Α' .

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται: **A)** Αν δύναται να επιβληθούν διοικητικές κυρώσεις σύμφωνα με το άρθρο 13 του ν. 743/77 (Α' 319), όπως κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 55/98 (Α' 58) και ισχύει, σε ανήλικα άτομα κάτω των δεκαπέντε (15) ετών αλλά και ανήλικα άτομα άνω των δεκαπέντε (15) ετών, τα οποία είναι υπαίτια για πρόκληση ρύπανσης της θάλασσας, των ακτών, των λιμανιών, των ελληνικών χωρικών υδάτων κ.λ.π, κατά παράβαση των διατάξεων του ν. 743/77 (Α' 319), όπως κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 55/98 (Α' 58) και ισχύει», **B)** σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, αν είναι δυνατή η επιβολή των ανωτέρω διοικητικών κυρώσεων στους κηδεμόνες των ανήλικων ατόμων.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

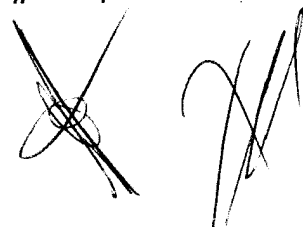
1. Την 23 Νοεμβρίου 2016 στον λιμένα Νέας Καλλικράτειας Χαλκιδικής προκλήθηκε ρύπανση της θάλασσας από πετρελαιοειδή κατάλοιπα έκτασης περίπου τριάντα (30) τετραγωνικών μέτρων. Η ρύπανση καταπολεμήθηκε αποτελεσματικά με μηχανική ανάδευση των υδάτων με τη χρήση προπελών του πλωτού μέσου ΠΛΣ 1025 του Β' Λ/Τ Νέων Μουδανιών, ενώ έγινε και καθαρισμός του χερσαίου τμήματος του προβλήτα του λιμένα από συνεργείο του Δημοτικού Λιμενικού Ταμείου Νέας Προποντίδας. Από την προανάκριση που διενήργησε το Β' Λ/Τ Νέων Μουδανιών υπαγωγής του Κεντρικού Λιμεναρχείου Θεσσαλονίκης, προέκυψε ότι υπαίτιοι για την πρόκληση της ανωτέρω αναφερόμενης ρύπανσης της θάλασσας είναι τρία ανήλικα άτομα ηλικίας 11, 12 και 14 ετών. Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις του άρθρου 13 παρ. 1 εδ. (α) και (β) του Ν.743/77 (Α' 319) όπως κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ. 55/98 (Α' 58) και ισχύει, του άρθρου 126 παρ. 1, 2 και 3 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και το γεγονός ότι δεν υπάρχει ειδική διάταξη νόμου στο πλαίσιο επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε βάρος ανηλίκων για παραβάσεις που αφορούν στις διατάξεις του Ν.743/77 (Α' 319) όπως κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ. 55/98 (Α' 58) και ισχύει, η ερωτώσα υπηρεσία υπέβαλε τα ανωτέρω ερωτήματα, στο πλαίσιο της παροχής οδηγιών προς τις Λιμενικές Αρχές για ορθή τεκμηρίωση και κατάρτιση διοικητικών αποφάσεων και στήριξής τους ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στις διατάξεις των άρθρων 1, 2, 3, 12, 13, 14 και 18 του ΠΔ 55/1998, περί προστασίας θαλασσίου περιβάλλοντος (Α' 58), με το άρθρο πρώτο του οποίου κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο και μεταγλωττίστηκαν στη δημοτική οι διατάξεις του Ν. 743/1977 και οι τροποποιήσεις του, ορίζονται:

«Άρθρο πρώτο

Κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο και μεταγλωττίζονται στη δημοτική

όλες οι διατάξεις του Ν. 743/77 και των τροποποιήσεών του, ως εξής :

ΝΟΜΟΣ υπ' αριθμ. : 743

Κωδικοποιημένος Νόμος

Για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος και τη ρύθμιση συναφών θεμάτων.

Άρθρο 1

(άρθρο δέκατο παρ. (1) και (2) Ν. 2252/94)

Ορισμοί

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Νόμου ορίζονται ως :

- α) "Απόβλητα" : Τα υγρά που αποβάλλονται από πλοία, δεξαμενόπλοια και εγκαταστάσεις, τα οποία περιέχουν υπολείμματα των μεταφερομένων, χρησιμοποιούμενων ή παραγομένων υλών.
- β) "Απορρίμματα" : Τα πάσης φύσεως στερεά ή ημίρρευστα κατάλοιπα που αποβάλλονται από πλοία, δεξαμενόπλοια και εγκαταστάσεις ξηράς γ)...
- στ) "Εγκαταστάσεις" : Τα διυλιστήρια πετρελαίου, οι εταιρείες αποθήκευσης, διακίνησης και εμπορίας πετρελαιοειδών και επιβλαβών ουσιών, τα ναυπηγεία, οι επισκευαστικές βάσεις πλοίων, οι χερσαίες ευκολίες υποδοχής καταλοίπων, τα διαλυτήρια πλοίων, οι κάθε είδους λιμενικές εγκαταστάσεις, οι λουτρικές εγκαταστάσεις, οι εγκαταστάσεις ιχθυοκαλλιέργειών, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια, οι οικίες, οι εγκαταστάσεις αφαλάτωσης, οι βιομηχανίες και βιοτεχνίες και κάθε είδους επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη θάλασσα, σε παράκτιους χώρους ή στην ενδοχώρα και χρησιμοποιούν τη θάλασσα και τις ακτές άμεσα ή έμμεσα για τις λειτουργικές τους ανάγκες ή έχουν άμεση ή έμμεση δυσμενή επίδραση στο θαλάσσιο περιβάλλον.
- η) "Λύματα" : Τα αποβαλλόμενα από το αποχετευτικό σύστημα των πλοίων και δεξαμενοπλοίων που προέρχονται από χώρους υγιεινής, ενδιαίτησης και ιατρείων του πληρώματος και των επιβατών, τα αντίστοιχα των οικιών και των κάθε είδους εγκαταστάσεων, καθώς και αυτά που προέρχονται από τους χώρους των πλοίων που μεταφέρουν ζωντανά ζώα.
- ιβ) "Πλοίο" : Κάθε σκάφος ή πλωτό ναυπήγημα, εκτός από δεξαμενόπλοιο, που κινείται αυτοδύναμα ή ρυμουλκείται.
- ιγ) "Δεξαμενόπλοιο" : Κάθε σκάφος ή πλωτό ναυπήγημα που είναι προορισμένο με το μεγαλύτερο τμήμα των χώρων φορτίων του να αποθηκεύει ή να μεταφέρει

αυτοδύναμα ή με ρυμούλκηση πετρέλαιο, πετρελαιοειδή μίγματα ή άλλες χύμα υγρές επιβλαβείς ουσίες.

Αρθρο 2

(άρθρο δέκατο παρ. (3) Ν. 2252/94)

Εκταση εφαρμογής

1. Ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε περιπτώσεις ρύπανσης :

(α) Των λιμανιών, των ακτών της χώρας και των Ελληνικών χωρικών υδάτων από εγκαταστάσεις ή πλοία και δεξαμενόπλοια, με Ελληνική ή ξένη σημαία, αλλά και από κάθε άλλη πηγή ρύπανσης, και (β) της ανοικτής θάλασσας από πλοία και δεξαμενόπλοια, με Ελληνική ξένη σημαία, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των διατάξεων των Συμβάσεων που ισχύουν κάθε φορά. 2...

Αρθρο 3

(άρθρο δέκατο παρ. (4) Ν. 2252/94)

Απαγορευτικές διατάξεις

1. Απαγορεύεται :

(α) Η απόρριψη στις ακτές, στα λιμάνια και στα ελληνικά χωρικά ύδατα πετρελαίου, πετρελαιοειδών μιγμάτων, επιβλαβών ουσιών ή μιγμάτων αυτών και πάσης φύσεως αποβλήτων, λυμάτων και απορριμμάτων από τα οποία μπορεί να προκληθεί ρύπανση της θάλασσας και των ακτών. (β) ...2...

Αρθρο 12

(άρθρο δέκατο παρ. (12) Ν. 2252/94)

Εξασφάλιση απαιτήσεων

1. Για την αποκατάσταση ζημιών που έχουν προκληθεί από ρύπανση, καθώς και για τις δαπάνες που έχουν γίνει για την αποτροπή ή την εξουδετέρωση αυτής, υπεύθυνος είναι αυτός που προκάλεσε υπαίτια τη ρύπανση και μαζί μ' αυτόν ευθύνονται εις ολόκληρο και οι παρακάτω :

(α) Για πλοία και δεξαμενόπλοια, ο πλοίαρχος, ο πλοιοκτήτης, ο εφοπλιστής, ο διαχειριστής του πλοίου στην Ελλάδα και για πλοία και δεξαμενόπλοια που ανήκουν σε Ανώνυμες Εταιρείες και ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και ο Διευθύνων Σύμβουλος αυτής.

(β) Για εγκατάσταση, ο ιδιοκτήτης, αυτός που την εκμεταλλεύεται, αν δε αυτή ανήκει σε εταιρία ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου και ο Διευθύνων Σύμβουλος αυτής, καθώς και όποιος γενικά εκπροσωπεί τη μονάδα που ρυπαίνει.

2. Οι δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκαν το Δημόσιο και οι Ο.Τ.Α. για την αποτροπή ή την αντιμετώπιση της ρύπανσης καταλογίζονται με αιτιολογημένη απόφαση της Αρχής, που εκδίδεται σε βάρος του υπεύθυνου που προκάλεσε τη ρύπανση και των συνυπευθύνων σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου και εισπράττονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 18 του παρόντος νόμου. 3...

Άρθρο 13

(άρθρο ένατο παρ. Ι (Β) Ν. 1147/81 και άρθρο μόνο

Π.Δ. 86/97)

Κυρώσεις

« 1. Οι παραβάτες του παρόντος Νόμου, της "Σύμβασης" και των Προεδρικών Διαταγμάτων και Υπουργικών Αποφάσεων που εκδίδονται σε εκτέλεση αυτών, τιμωρούνται ποινικά, διοικητικά και πειθαρχικά ως εξής :

(α) Ποινικές κυρώσεις :

(i) Αυτοί που με πρόθεση προκαλούν σοβαρή ρύπανση τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών. Αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος ζημιάς ή βλάβης σε πρόσωπα ή πράγματα, τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

(ii) Αυτοί που από αμέλεια γίνονται υπαίτιοι των παραπάνω πράξεων τιμωρούνται με φυλάκιση. Αυτοί μπορούν να απαλλάσσονται από κάθε ποινή, αν με δική τους πρωτοβουλία εξουδετερώσουν τη ρύπανση και αποτρέψουν κάθε βλάβη ή ζημιά που μπορεί να επέλθει ή αν με γρήγορη αναγγελία προς τις Αρχές συντελέσουν στην εξουδετέρωση της ρύπανσης, καταβάλλοντας ταυτόχρονα και τις συναφείς δαπάνες.

(β) Διοικητικές κυρώσεις

(i) **Υπαίτιοι** ρύπανσης της θάλασσας ή των ακτών τιμωρούνται με απόφαση της αρμόδιας Αρχής με πρόστιμο μέχρι (5.000.000) δραχμές.

Με πρόστιμο μέχρι το ίδιο ποσό τιμωρούνται οι παραβάτες των διατάξεων του παρόντος νόμου, με τις οποίες επιβάλλεται η λήψη μέτρων ή η τήρηση άλλων διαδικασιών για την πρόληψη, τον περιορισμό ή την καταπολέμηση της ρύπανσης ακόμη και αν δεν προκλήθηκε ρύπανση.

Σε περιπτώσεις εξακολούθησης της ρύπανσης, επιβάλλεται από την Αρχή πρόστιμο μέχρι (2.000.000) δραχμές για κάθε ημέρα υπέρβασης της προθεσμίας που έχει ταχθεί για την αποκατάσταση.

Σε περίπτωση σοβαρής ρύπανσης, ο Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας επιβάλλει πρόστιμο μέχρι (250.000.000) δραχμές.

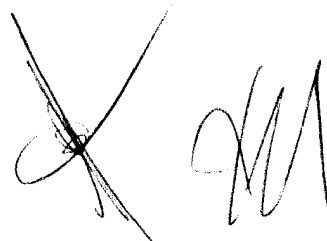
*** ΠΡΟΣΟΧΗ: Τα ανώτατα όρια των προστίμων που ορίζονται στο άρθρο 13 παρ.1 περιπτ. β/ στοιχ. ί του Ν. 743/77 (Α/ 319) όπως κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ. 55/98 (Α/ 58), αυξάνονται από 5.000.000 δρχ. (14.673.51 Ευρώ) σε 20.000.000 δρχ. (58.694.06 Ευρώ) από 2.000.000 δρχ. (5.869.41 Ευρώ) σε 3.000.000 δρχ. (8.804.11 Ευρώ) και από 250.000.000 δρχ. (733.675.72 Ευρώ) σε 400.000.000 δρχ. (1.173.881.14 Ευρώ). (ΠΔ 163/2001, ΦΕΚ Α 146/3.7.2001.)

(ii) Με Προεδρικά Διατάγματα, μετά από πρόταση του Υπουργού, μπορούν να αυξάνονται τα ανώτατα όρια των προστίμων.

(iii) Για την καταβολή των κατά το στοιχείο αυτό επιβαλλόμενων προστίμων ευθύνονται σε ολόκληρο τα αναφερόμενα στο άρθρο 12 παρ. 1 πρόσωπα.

(γ) Πειθαρχικές κυρώσεις :

Αν οι υπαίτιοι ρύπανσης είναι Έλληνες ναυτικοί, υπόκεινται και σε πειθαρχική δίωξη κατά τις διατάξεις του Μέρους ΠΕΜΠΤΟΥ του Ν.Δ. 187/1973 "περί Κώδικος Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου", τιμωρούμενοι με προσωρινή στέρηση άσκησης του ναυτικού επαγγέλματος.

2. Οι παραπάνω κυρώσεις, όταν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, επιβάλλονται αθροιστικά.»

Άρθρο 14

(άρθρο δέκατο παρ. (13), (14) και (15) Ν. 2252/94

και άρθρο 1 παρ. 8 Ν. 2412/96)

*Διαδικασία διαπίστωσης παραβάσεων για την επιβολή
διοικητικών κυρώσεων και άσκηση ενδίκων μέσων*

1. Η διαδικασία επιβολής των διοικητικών κυρώσεων (προστίμου), αρχίζει από την βεβαίωση της παράβασης από το όργανο που τη διαπιστώνει, το οποίο συντάσσει υποχρεωτικά πλήρη έκθεση σχετικά μ' αυτήν. Η έκθεση αυτή αποτελεί απόδειξη της παράβασης. ... 2. ...
3. Αρμόδια για τη διαπίστωση της παράβασης και την επιβολή του προστίμου είναι η πλησιέστερη προς τον τόπο της παράβασης Αρχή ή η Αρχή του πρώτου λιμανιού κατάπλου του πλοίου μετά την παράβαση., 4. ... 5. ...
6. Το πρόστιμο επιβάλλεται με αιτιολογημένη απόφαση της αρμόδιας Αρχής, μετά από έγγραφη κλήτευση του παραβάτη, ο οποίος καλείται σε απολογία μέσα σε 24 ώρες από την επίδοσή της. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί με αίτηση του ενδιαφερομένου για 5 ημέρες.
7. Σε περίπτωση αδυναμίας ανεύρεσης του παραβάτη για οποιονδήποτε λόγο, καλείται για την παροχή εξηγήσεων σχετικά με την παράβαση ο εκάστοτε Πλοίαρχος του πλοίου ή ο Πλοιοκτήτης ή ο εφοπλιστής ή ο εκπρόσωπός τους.
8. Η Διοικητική απόφαση που επιβάλλει την κύρωση εκδίδεται, όχι μόνο κατά του υπαίτιου της παράβασης, αλλά και εναντίον όλων των κατά το άρθρο 12 του παρόντος συνυπευθύνων για την καταβολή του επιβαλλομένου προστίμου.
9. Αν για οποιονδήποτε λόγο δεν είναι δυνατή η έκδοση της απόφασης κατά του υπαίτιου της παράβασης, η διαδικασία προχωρεί και η απόφαση εκδίδεται κατά των υπολοίπων συνυπευθύνων του άρθρου 12.
10. Κατά της απόφασης που επιβάλλει το πρόστιμο, ο παραβάτης, όπως και κάθε υπόχρεος για την καταβολή του προστίμου, μπορεί να ασκήσει προσφυγή μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 15 ημερών, που αρχίζει από την επόμενη της κοινοποίησης σ' αυτόν της απόφασης.

Οι προσφυγές ασκούνται ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου, μονομελούς σύνθεσης για ποσό προστίμου μέχρι 200.000 δραχμές και τριμελούς σύνθεσης για μεγαλύτερο ποσό.

Η άσκηση της προσφυγής δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης.

Άρθρο 18

(άρθρο 3 παρ. 3, 4 και 5 Ν. 2242/94)

Είσπραξη και διάθεση εσόδων από πρόστιμα

1. Τα πρόστιμα που επιβάλλονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 13 και 14 του παρόντος νόμου περιέρχονται στο Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.) και τηρούνται σε ειδικό λογαριασμό που ονομάζεται "Γαλάζιο Ταμείο". Στο ίδιο ταμείο και λογαριασμό περιέρχονται επίσης τα πρόστιμα που επιβάλλονται κατά τις διατάξεις του πέμπτου άρθρου του ν. 314/1976 (ΦΕΚ 106 Α'), όπως ισχύει του πέμπτου άρθρου του ν. 855/1978 (ΦΕΚ 235 Α'), όπως τροποποιήθηκε με το ένατο άρθρο παρ. ΙΙ του ν. 1147/1981 (ΦΕΚ 110 Α'), όπως ισχύει, του πέμπτου άρθρου του ν. 1147/1981, όπως ισχύει, του ένατου άρθρου του ν. 1269/1982 (ΦΕΚ 89 Α'), όπως ισχύει, του τρίτου άρθρου του ν. 1634/1986 (ΦΕΚ 104 Α'), όπως ισχύει, του πέμπτου άρθρου του ν. 1638/1986 (ΦΕΚ 108 Α'), όπως ισχύει. Στο κατά την προηγούμενη παράγραφο ταμείο περιέρχονται επίσης τα ποσά καταλογισμού δαπανών, στις οποίες προβαίνει το Δημόσιο για την αποτροπή και εξουδετέρωση ρυπάνσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 του παρόντος νόμου, καθώς και τα υπέρ του Δημοσίου ποσά που επιδικάζονται για δαπάνες αποτροπής ή εξουδετέρωσης ρυπάνσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων 314/1976 και 1638/1986, όπως ισχύουν.

Τα κατά τα προηγούμενα εδάφια πρόστιμα και καταλογισμοί δαπανών εισπράττονται κατά τις διατάξεις για την είσπραξη δημοσίων εσόδων και αποδίδονται στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. Ο τρόπος, τα όργανα και η διαδικασία απόδοσης και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Εμπορικής Ναυτιλίας. 2....»

3. Στις διατάξεις των άρθρων 121 , 126, 127 και 128 του πδ 283 της 31/5/1985 Ποινικός Κώδικας, (Α'106) όπως τα ως άνω άρθρα ισχύουν μετά την αντικατάστασή τους με τις διατάξεις των άρθρων 26 του ν 4356/2015 (Α'181), 7 του ν. 4322/2015 (Α' 42), 2 παρ.1 Ν.3860/2010, και 1 παρ. 2 του ν. 3189/2003 (Α' 243), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 121

Ορισμοί

1. Στο κεφάλαιο αυτό με τον όρο ανήλικοι νοούνται αυτοί που, κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ του όγδοου και του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων. 2. Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σωφρονισμό σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων."

Άρθρο 126

Ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι

1. Η αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από ανήλικο οκτώ έως δεκαπέντε ετών δεν καταλογίζεται σε αυτόν.

2. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη χωρίς να έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

3. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος της ηλικίας του επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, εκτός αν κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί ποινικός σωφρονισμός κατά το επόμενο άρθρο. Ειδικά το αναμορφωτικό μέτρο του άρθρου 122 παράγραφος 1 περίπτωση ιβ' επιβάλλεται μόνο για πράξη, την οποία αν τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα.»

Άρθρο 127

1. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων επιβάλλεται μόνο σε ανηλίκους που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος της ηλικίας, εφόσον η πράξη τους, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Η ίδια ποινή δύναται να επιβληθεί και για τις πράξεις του άρθρου 336, εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών. Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων μπορεί να επιβληθεί και σε ανήλικο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος της ηλικίας του και του έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της περίπτωσης ιβ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122, εάν μετά την εισαγωγή του στο ίδρυμα αγωγής τελέσει έγκλημα που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα. Η απόφαση πρέπει να περιέχει ειδική και

εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου. 2...»

"Άρθρο 128

Πταίσματα ανηλίκων Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος συνιστά πταίσμα, εφαρμόζονται μόνο τα αναμορφωτικά μέτρα υπό στοιχεία α', β' και (της παραγράφου 1 του άρθρου 122."

4. Στις διατάξεις των άρθρων 916, 917, 918 και 923 του Αστικού Κώδικα προβλέπονται τα ακόλουθα:

« Άρθρο 916

Όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας του δεν ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε.

Άρθρο 917

Όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο, αλλά όχι το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε, εκτός αν ενέργησε χωρίς διάκριση...

Άρθρο 918

Αυτός που προξένησε τη ζημία, εφόσον κατά τις διατάξεις των άρθρων 915 έως 917 δεν έχει ευθύνη, μπορεί να καταδικαστεί από το δικαστήριο, ύστερα από εκτίμηση της κατάστασης των μερών, σε εύλογη αποζημίωση, αν η ζημία δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού».

Άρθρο 923.

Ευθύνη εκείνου που εποπτεύει άλλον. Όποιος έχει την εποπτεία ανηλίκου ή ενηλίκου ο οποίος τελεί υπό δικαστική συμπαράσταση ευθύνεται για τη ζημία που τα πρόσωπα αυτά προξενούν παράνομα σε τρίτον, εκτός αν αποδείξει ότι άσκησε την προσήκουσα εποπτεία ή ότι η ζημία δεν μπορούσε να αποτραπεί....".

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

5. Από τα προεκτεθέντα άρθρα του ΠΔ 55/1998 προκύπτει ότι, σε περίπτωση ρύπανσης των λιμένων, των ακτών της χώρας και των ελληνικών χωρικών υδάτων από εγκαταστάσεις ή πλοία και δεξαμενόπλοια, με ελληνική ή ξένη σημαία, αλλά και από κάθε άλλη πηγή ρύπανσης, οι υπαίτιοι της ρύπανσης τιμωρούνται με πρόστιμο έως 58.694,06 ευρώ, ενώ για την καταβολή του εν λόγω προστίμου ευθύνονται εις ολόκληρον τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 12 του αυτού ΠΔ. Τα πρόσωπα αυτά είναι: α) Για πλοία και δεξαμενόπλοια, ο πλοίαρχος, ο πλοιοκτήτης, ο εφοπλιστής, ο διαχειριστής του πλοίου στην Ελλάδα και για πλοία και δεξαμενόπλοια που ανήκουν σε Ανώνυμες Εταιρείες και ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και ο Διευθύνων Σύμβουλος αυτής, β) για εγκατάσταση, ο ιδιοκτήτης, αυτός που την εκμεταλλεύεται, αν δε αυτή ανήκει σε εταιρεία, ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου και ο Διευθύνων Σύμβουλος αυτής, καθώς και όποιος γενικά εκπροσωπεί τη μονάδα που ρυπαίνει. Τα ίδια πρόσωπα, καθώς και ο υπαίτιος της ρύπανσης, ευθύνονται επίσης για την αποκατάσταση των ζημιών που έχουν προκληθεί από ρύπανση και για τις δαπάνες για την αποτροπή ή την εξουδετέρωσή της, ενώ οι δαπάνες αυτές στις οποίες υποβλήθηκαν το Δημόσιο και οι ΟΤΑ καταλογίζονται με αιτιολογημένη απόφαση της αρμόδιας Αρχής. Οι αποφάσεις δια των οποίων είτε καταλογίζονται οι δαπάνες αντιμετώπισης ή αποτροπής της ρύπανσης είτε επιβάλλονται τα πρόστιμα εκδίδονται καθ' ενός εκάστου των ανωτέρω προσώπων, ως εχόντων αυτοτελή και εις ολόκληρον ευθύνη (ΝΣΚ 172/2012).

6. Από τα άρθρα 12 και 13 του πδ 55/1998 καθιερώνεται σύστημα αντικειμενικής ευθύνης των προσδιοριζομένων στον νόμο προσώπων, τόσο ως προς την αποκατάσταση της προκληθείσας ρυπάνσεως, όσο και ως προς την επιβολή των διοικητικών κυρώσεων για θαλάσσια ρύπανση (ΣτΕ 944/2016, ΣτΕ 95/2016, 252/2018 ΔΠ Πειραιά).

7. Ειδικότερα, όπως έχει επί λέξει νομολογηθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ 95/2016 σκέψη 6): «...από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων (του πδ 55/191998), που πρέπει να ερμηνευθούν ενόψει και του σκοπού του νόμου, ο οποίος αποβλέπει στην έγκαιρη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την πρόληψη και καταστολή της θαλάσσιας ρύπανσης, προκύπτει ότι με αυτές καθιερώνεται σύστημα αντικειμενικής ευθύνης, για τα συνυπεύθυνα με τον υπαίτιο της ρύπανσης πρόσωπα, τόσο ως προς την αποκατάσταση της προκληθείσας ρύπανσης, όσο και ως προς την επιβολή των διοικητικών κυρώσεων για την παράβασή τους (πρβλ. Σ.τ.Ε. 1809/2012, 4389/1990, 2047/1990, βλ. και Α.Π. 332/2006). Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις διατάξεις αυτές, η πράξη επιβολής του προστίμου για θαλάσσια ρύπανση μπορεί να εκδοθεί σε βάρος οποιουδήποτε εκ των κατά τον νόμο θεωρουμένων ως υπευθύνων της ρύπανσης. Περαιτέρω, σε περίπτωση επιβολής του προστίμου σε βάρος προσώπου συνυπεύθυνου εις ολόκληρον με τον υπαίτιο της ρύπανσης, δεν απαιτείται για τη νομιμότητα της πράξης επιβολής του προστίμου να ήταν αδύνατη η έκδοσή της εις βάρος του αρχικού υπαιτίου ή άλλου συνυπευθύνου, εφόσον πάντως δεν αμφισβητείται ότι διαπιστώθηκε η ρύπανση και ο σύνδεσμός της με ορισμένη ρυπογόνο πηγή (εγκατάσταση, πλοίο κ.λπ.) και ότι το πρόσωπο, σε βάρος του οποίου επιβλήθηκε το πρόστιμο, ήταν εκ των κατά νόμο υπευθύνων (Σ.τ.Ε. 3913/2008, 4389/1990, 2308/1985).»

8. Ως προς τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 12 του ως άνω πδ ως συνυπεύθυνα με τον υπαίτιως προκαλέσαντα τη ρύπανση, η επιβολή του προστίμου δεν εξαρτάται από την ύπαρξη υπαιτιότητας στο πρόσωπό τους, ως προς την αιτία προκλήσεως της ρυπάνσεως, εφόσον, αφενός διαπιστώνεται η ρύπανση και ο σύνδεσμός της με ορισμένη ρυπογόνο πηγή (εγκατάσταση, πλοίο, κλπ) και αφετέρου προκύπτει ότι το πρόσωπο αυτό περιλαμβάνεται μεταξύ εκείνων σε βάρος των οποίων μπορεί κατά νόμο (άρθρο 14 παρ. 8, σε συνδυασμό με τα άρθρα 12 παρ. 1 και 13 παρ. 1 περ. β' υποπερ. iii του ΠΔ 55/1998) να επιβληθεί πρόστιμο (ΣτΕ 944/2016).

9. Εντούτοις, ο αντικειμενικός αυτός χαρακτήρας της ευθύνης για την καταβολή του προστίμου λόγω θαλάσσιας ρύπανσης, είναι πρόδηλο ότι αφορά αποκλειστικά στα πρόσωπα που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 13 παρ. 1 περ. β' υποπερ. iii του ΠΔ 55/1998 ότι είναι συνυπεύθυνα, και όχι στον «υπαίτιο της ρύπανσης» (άρθρο

13 παρ 1), δηλαδή στον υπαιτίως προκαλέσαντα τη ρύπανση, στον οποίο επιβάλλεται το πρόστιμο μόνον εφόσον αποδειχθεί η υπαιτιότητά του ως προς την πρόκληση της ρύπανσης. Συνεπώς, ως προς τα ανήλικα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται το ερώτημα, δεν τίθεται ζήτημα αντικειμενικής ευθύνης, δεδομένου ότι αυτά δεν έχουν κάποια από τις ανωτέρω στον νόμο προβλεπόμενες ιδιότητες, αλλά προσδιορίζονται ως υπαίτιοι για την πρόκληση της ρύπανσης.

10. Οι αξιώσεις που προέρχονται εκ των δαπανών απορρυπάνσεως του ως άνω άρθρου 12 του π.δ. 55/98, έχουν αποζημιωτικό χαρακτήρα, ως αποβλέπουσες στην αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη το Δημόσιο, προκειμένου να επιτύχει την απορρύπανση, (ΝΣΚ 172/2012). Αντιθέτως, το πρόστιμο που επιβάλλεται σύμφωνα με το άρθρο 13 του ως άνω πδ/τος, αποβλέπει στον κολασμό των υπευθύνων για την προκληθείσα θαλάσσια ρύπανση, (ομοίως ΝΣΚ 172/2012). Με την απόφαση ΣΤΕ 2543/2015 κρίθηκε ότι, το χρηματικό πρόστιμο της ως άνω διάταξης του άρθρου 13 έχει χαρακτήρα διοικητικής κύρωσης που επιβάλλεται από διοικητικά όργανα και εξυπηρετεί τον σκοπό της προστασίας της θάλασσας και του περιβάλλοντος από τη ρύπανση.

11. Οι διοικητικές κυρώσεις ή διοικητικές ποινές εντάσσονται στην κατηγορία των ατομικών διοικητικών πράξεων που δημιουργούν υποχρεώσεις και επιβάλλονται προς συμμόρφωση των προσώπων στον νόμο και τις διαταγές των διοικητικών οργάνων (Αναστάσιος Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 9η έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα 2008, σ. 628, του ίδιου, Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν. 2690/1999, όπως τροποποιήθηκε), 4η έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα 2009, σ. 739). Οι διοικητικές κυρώσεις (ποινές) επιβάλλονται στα πρόσωπα από τη διοικητική αρχή, λόγω παράβασης κανόνα δικαίου και εξυπηρετούν τους σκοπούς της καταστολής και της πρόληψης και διακρίνονται από τα διοικητικά μέτρα, τα οποία δεν έχουν γνήσιο κυρωτικό χαρακτήρα, αλλά εξασφαλιστικό, ήτοι παρόλο που και αυτά επιβάλλονται από τα ίδια όργανα και προσβάλλουν δικαιώματα ή έννομα συμφέροντα πολιτών, που συνδέονται με παράβαση κανόνα δικαίου, ωστόσο αποβλέπουν εν όλω ή εν μέρει στη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος ή της εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας και της απρόσκοπτης διερεύνησης των συνθηκών διάπραξης πιθανού παραπτώματος (βλ. παρατηρήσεις Κωνσταντίνου Σαμαρτζή στην υπ' αριθμ.

362/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με παραπομπές στη θεωρία και νομολογία, ΔΙΔΙΚ 2014, σσ. 1536 επ.).

12. Στην επιβολή της κύρωσης, η υποκειμενική ευθύνη αποτελεί σχεδόν τον γενικό κανόνα, ενόψει της αρχής του Κράτους Δικαίου. Η αντικειμενική ευθύνη πρέπει να γίνεται δεκτή μόνο κατ' εξαίρεση για παράνομες ενέργειες ή παραλείψεις που συνεπάγονται αυταπόδεικτα, βάσει των κανόνων της κοινής πείρας και λογικής, προσβολή εννόμων αγαθών τα οποία εντάσσονται σε από το Σύνταγμα προστατευόμενο δημόσιο συμφέρον άμεσα συλλογικής φύσης, όπως λχ η προστασία του περιβάλλοντος κατά τις διατάξεις του άρθρου 24. Διότι η αντικειμενική ευθύνη αποτελεί, στην ουσία, μορφή συλλογικής ευθύνης η οποία συνδέει πλασματικά τον διοικούμενο με την «τέλεση της πράξης» ή τη μη τέλεση (άρθρο 7 παρ 1 εδ α'Σ). Αντικειμενική ευθύνη είναι ανεκτή μόνο κατ' εξαίρεση για λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. (Βλ. Αναστάσιος Τάχος, *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, 9η έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα 2008, σ. 746 επομ.).

13. Σύμφωνα με θεμελιώδη κανόνα του κυρωτικού δικαίου, ο οποίος απορρέει, κατά κύριο λόγο, από την αρχή του κράτους δικαίου και αποτελεί συνέπεια του τεκμηρίου αθωότητας, καθώς και της αρχής της αναλογικότητας, χωρεί κύρωση κατά ορισμένου προσώπου, τουλάχιστον καταρχήν, μόνο για δική του πράξη, όχι για παραβατική συμπεριφορά άλλου, στην οποία δεν είχε συμμετοχή. Ο κανόνας αυτός πρέπει να θεωρηθεί ότι κατοχυρώνεται όχι μόνο στην ΕΣΔΑ (άρθρο 6 παρ. 2) και στο ενωσιακό δίκαιο, ως γενική αρχή αυτού και πλέον στο άρθρο 48 παρ 1 του Χάρτη, αλλά και στο Σύνταγμα. Ωστόσο η αρχή της μη ευθύνης από αλλότριες πράξεις δεν είναι ανεξάιρετη. Εξάλλου, στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας η αρχή ότι η επιβολή της διοικητικής κύρωσης προϋποθέτει υπαιτιότητα του παραβάτη έχει χαρακτηριστεί ως γενική αρχή του δικαίου (ΣτΕ 2128/2005 επταμ και 2129-30/2005). Παράλληλα, έχει κριθεί ότι δεν αποκλείεται από το Σύνταγμα να προβλέπονται από τον νόμο διοικητικές κυρώσεις για παράνομη συμπεριφορά, χωρίς αυτές να διαφοροποιούνται βάσει υποκειμενικού κριτηρίου. (Βλ. Δημητρακόπουλος, Πάρεδρος Συμβουλίου της Επικρατείας: *Διοικητικές κυρώσεις και θεμελιώδη δικαιώματα* (σ 123-130)).

14. Ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε, το χρηματικό πρόστιμο της ως άνω διάταξης του άρθρου 13 του ως άνω πδ/τος, έχει χαρακτήρα διοικητικής κύρωσης που

επιβάλλεται από διοικητικά όργανα και εξυπηρετεί τον σκοπό της προστασίας της θάλασσας και του περιβάλλοντος από τη ρύπανση (ΣτΕ 2543/2015), αποβλέποντας στον κολασμό των υπευθύνων για την προκληθείσα θαλάσσια ρύπανση (ΝΣΚ 172/2012). Έχει τεθεί πέραν της αποζημίωσης που οφείλεται βάσει της διοικητικής πράξης που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 12 του ιδίου π.δ/τος. Ιδίως δε, όσον αφορά τον προκαλέσαντα τη ρύπανση απαιτεί υπαιτιότητα (άρθρο 13 ΠΕΡ Β (Ι)) και συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, συνδέεται με την προσωπική στάση του υπαιτίου προς τις υποχρεώσεις του για μη προσβολή του θαλασσίου περιβάλλοντος από ρύπανση, (αντίθετα με την περίπτωση των προσώπων που, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, ευθύνονται αντικειμενικά).

15. Η υπαιτιότητα, κατά την έννοια του νόμου, νοείται ως ο ψυχικός δεσμός του προσώπου προς μία ενέργεια του ή το αποτέλεσμα της, δεσμός ο οποίος δικαιολογεί τον σε βάρος του προσώπου αυτού ψόγο και διακρίνεται σε δόλο και αμέλεια (Βλ. Μιχ. Σταθόπουλος, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004, παρ. 6. 3-4, σ. 104-105, πρβλ και Ν. Ανδρουλάκης, Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Σάκκουλας Δίκαιο και Οικονομία, Αθήνα, 2006, σ. 253-254). Της υπαιτιότητας προηγείται λογικά η ικανότητα προς καταλογισμό. Πριν δηλαδή εξεταστεί αν κάποιος ήταν υπαίτιος για μια παράνομη πράξη του και επομένως αν αξίζει τον ψόγο και τον καταλογισμό, θα πρέπει να ερευνηθεί αν ήταν ικανός προς καταλογισμό, αν δηλαδή είχε γενικά την πνευματική ωριμότητα και υγεία που επιτρέπει την αποδοκιμασία του από την έννομη τάξη. Μόνον εφόσον υπάρχει η ικανότητα προς καταλογισμό έχει νόημα η έρευνα της υπαιτιότητας (Βλ. Σταθόπουλος, όπως παραπάνω, παρ. 6.9-10, σ. 106-107, πρβλ και Ανδρουλάκη, όπως παραπάνω, σ. 53, για τα ισχύοντα στο πεδίο του ποινικού δικαίου). Συνεπώς, δεν νοείται υπαίτιος θαλάσσιας ρύπανσης ο οποίος είναι ανίκανος προς καταλογισμό.

16. Οι διοικητικές κυρώσεις ή διοικητικές ποινές επιβάλλονται σε βάρος προσώπου, που διαθέτει ικανότητα προς καταλογισμό (ΝΣΚ 10/2019).

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ

17. Περαιτέρω, κατά την ενώπιον του Τμήματος διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών περί της ερμηνείας των προπαρατεθεισών διατάξεων, σε σχέση με το διδόμενο πραγματικό, διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες:

18. Η πρώτη γνώμη, την οποία υποστήριξαν οι Χρυσαφούλα Αυγερινού, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Αντιπρόεδροι Ν.Σ.Κ., Γεώργιος Κανελλόπουλος, Ευστράτιος Συνοίκης, Παναγιώτης Παππάς, Αθανάσιος Θεοχάρης και Δημήτριος Κατωπόδης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους, με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια Πάρεδρος (γνώμη χωρίς ψήφο) Αικατερίνη Χουρμούζη, δέχθηκε επί του πρώτου ερωτήματος, ήτοι σχετικά με το αν είναι νόμιμη η επιβολή της προβλεπόμενης στο άρθρο 13 του π.δ. 55/1998 σε ανήλικα άτομα κάτω των 15 ετών, αλλά και άνω των 15 ετών τα οποία είναι υπαίτια για πρόκληση ρύπανσης, κατά παράβαση του π.δ. 55/1998, τα εξής:

19. Στο π.δ. 55/1998 δεν περιέχεται κάποια ρύθμιση, σχετικά με την επιβολή ή μη των ως άνω προστίμων σε βάρος ανηλίκων παραβατών. Ωστόσο, σύμφωνα με τη γραμματική της διατύπωση, η διοικητική αυτή ποινή επιβάλλεται μόνο στον «υπαίτιο». Περαιτέρω, της υπαιτιότητας προηγείται η ικανότητα για καταλογισμό (βλ. ανάλυση πιο πάνω). Έτσι, αφού η διάταξη του άρθρου 13 παρ. 1 περ. β του πδ 55/1998, προϋποθέτει την ύπαρξη υπαιτιότητας, η διάταξη αυτή δύναται να εφαρμοστεί μόνο σε περιπτώσεις προσώπων με ικανότητα καταλογισμού. Ως προς την ικανότητα προς καταλογισμό των ανηλίκων για καταλογισμό του υπό κρίση διοικητικού προστίμου, προκύπτει εν προκειμένω ακούσιο κενό, το οποίο θα πρέπει να καλυφθεί με ανάλογη εφαρμογή των πλέον προσηκουσών διατάξεων που αφορούν στην ικανότητα προς καταλογισμό, και συγκεκριμένα των σχετικών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα (πρβλ. ΝΣΚ 220/2007).

20. Ο ποινικός νομοθέτης διακρίνει τους ανηλίκους με βάση την ηλικία τους σε τρεις κατηγορίες: α) Σε ανηλίκους ποινικά αδιάφορους (άρθρο 126 παρ. 1 ΠΚ), β) σε ανηλίκους ποινικά ανεύθυνους (άρθρο 126 παρ. 2 ΠΚ), δηλαδή ηλικίας οκτώ έως δεκαπέντε ετών, και γ) σε ανηλίκους ποινικά υπεύθυνους (άρθρα 126 παρ. 2, 3 και 127 ΠΚ), δηλαδή ηλικίας δεκαπέντε έως δεκαοκτώ ετών. Στην κατηγορία των ποινικά υπευθύνων εντάσσει ο νόμος τους ανηλίκους ηλικίας από δεκαπέντε έως δεκαοκτώ ετών, όπου το τεκμήριο της ικανότητας του ανηλίκου για καταλογισμό είναι μαχητό, δηλαδή ο καταλογισμός δεν αίρεται αυτοδικαίως με μόνη τη διαπίστωση της ηλικίας

του. Κρίσιμο στοιχείο που οδηγεί στην κατάφαση ή μη της ικανότητας για καταλογισμό αποτελεί η αξιολόγηση της ωριμότητας του ανηλίκου από το αρμόδιο δικαστήριο ανηλίκων. (παραπομπή στον Α. Χαραλαμπίκη, Σύνοψη ποινικού δικαίου, γενικό μέρος, Ι, 576, όπου εντάσσει την ηλικία και την πνευματική ωριμότητα σας περιπτώσεις ελαττωμένης ικανότητας για καταλογισμό).

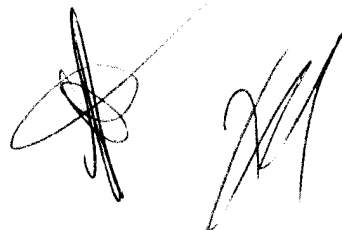
21. Από τις διατάξεις των άρθρων 121 και 126 του Ποινικού Κώδικα προκύπτει ότι ανήλικοι, ηλικίας κάτω των 15 ετών δεν έχουν ικανότητα προς καταλογισμό (ΝΣΚ 10/2019).

22. Στις διατάξεις των άρθρων 126 και 127 του Ποινικού Κώδικα προβλέπεται ότι στους ανηλίκους 15-18 ετών επιβάλλονται μόνο θεραπευτικά ή αναμορφωτικά μέτρα είτε, υπό τις περιστάσεις του άρθρου 127, περιορισμός σε κατάσταση κράτησης νέων. Κατά τον Λεωνίδα Κοτσαλή, Καθηγητή Νομικής Σχολής Αθηνών «Ποινικό Δίκαιο Γενικό» Τόμος 1 σελ 448, όποιος έχει συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας του είναι (περιορισμένα) ικανός προς ενοχή, εφόσον σύμφωνα με την ηθική και πνευματική του ανάπτυξη ήταν ικανός να αντιληφθεί το άδικο ειδικά της συγκεκριμένης πράξης του και να συμπεριφερθεί σύμφωνα με την αντίληψή του αυτή. Είναι καταρχήν ποινικώς ανεύθυνος και κατ'εξαίρεση, με βάση το 127 παρ 1, ποινικώς υπεύθυνος.

23. Ο ελαττωμένα ικανός για καταλογισμό είναι κατ' αρχάς ικανός για καταλογισμό και έτσι θα πρέπει να ενσωματωθεί σε εκείνη τη μεγάλη ομάδα ατόμων, από την οποία το Δίκαιο δικαιούται να προσδοκά συμμόρφωση προς τους κανόνες του. Η ελαττωμένη ικανότητα προς καταλογισμό είναι κατάσταση η οποία δεν θίγει και δεν αφορά στην ικανότητα προς καταλογισμό, αλλά επηρεάζει τη βαρύτητα της διά του καταλογισμού εκφραζομένης μομφής, είναι δηλαδή λόγος μείωσης της βαρύτητας της μομφής. Ο δράστης, είναι ικανός για καταλογισμό, αφού θα μπορούσε να είχε διακρίνει το άδικο και να ελέγξει τη συμπεριφορά του, καταβάλλοντας όμως γι' αυτό σημαντικά μεγαλύτερη προσπάθεια πνεύματος και βούλησης από ό, τι ο πλήρως ικανός για καταλογισμό. (Βλ. Κ. Παπαθανασίου σε Αριστοτέλη Χαραλαμπίκη «Ποινικός Κώδικας ερμηνεία κατ'άρθρο», 3^η έκδοση, υπό άρθρο 36 σελ. 438).

24. Οι ανήλικοι δεν τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης, αλλά περιορίζονται με σκοπό τον «σωφρονισμό» τους, με την ευρεία έννοια του όρου, σε «ειδικά

καταστήματα κράτησης νέων». α) Στις αρχικές της μορφές η διάταξη του άρθρου 127 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα προέβλεπε —υπό προϋποθέσεις— την επιβολή της ποινής του ποινικού σωφρονισμού σε ανηλίκους που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης έχουν συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας τους (μετά το ν. 3189/2003). Περαιτέρω, κατά το προϊσχύον καθεστώς η επιβολή του ποινικού σωφρονισμού ήταν δυνατή σε ανηλίκους για πράξεις που φέρουν τον χαρακτήρα κακουργήματος ή και πλημμελήματος. Βασική τομή στις προϋποθέσεις επιβολής του ποινικού σωφρονισμού αποτέλεσε η τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 127 ΠΚ με το ν. 3860/2010, η οποία ήταν σαφώς πιο επιεικής και πιο ορθολογική από τη μέχρι τότε ισχύουσα, με στόχο να προσδώσει τον χαρακτήρα της εξαιρέσης στην επιβολή του ποινικού σωφρονισμού σε βάρος του ανήλικου δράστη. Με τη μεταρρύθμιση του Ν 3860/2010 αυξήθηκαν αισθητά οι προϋποθέσεις για την επιβολή ποινικού σωφρονισμού /περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων σε ανηλίκους δράστες, ενώ μειώθηκε η ανώτατη διάρκειά του. Έτσι αυξήθηκε αρχικά η ηλικία του ανήλικου στον οποίο μπορεί να επιβληθεί ποινικός σωφρονισμός από τα δεκατρία στα δεκαπέντε έτη. Περαιτέρω προστέθηκαν στη διάταξη του άρθρου 127 παρ. 1 ΠΚ νέες προϋποθέσεις για την επιβολή ποινικού σωφρονισμού, που σχετίζονται με το είδος του εγκλήματος που τελέστηκε: Απαιτείται πλέον η τέλεση κακουργήματος που εμπεριέχει στοιχεία βίας, στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή αποτελεί μέρος ευρύτερης εγκληματικής δραστηριοποίησης του ανήλικου που τελείται κατ' επάγγελμα ή κατ' εξακολούθηση. Επίσης, απαιτήθηκε αιτιολογημένη κρίση για την αναγκαιότητα επιβολής του ποινικού σωφρονισμού —και παράλληλη κρίση για την ανεπάρκεια των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας— στηριγμένη σε αντικειμενικά μεγέθη: τη βαρύτητα της πράξης που τελέστηκε, σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του δράστη. Τέλος, αναμορφώθηκαν τα όρια διάρκειας του απειλούμενου ποινικού σωφρονισμού. Οι τροποποιήσεις στο άρθρο 127 παρ. 1 ΠΚ με το Ν 3860/2010, αφενός απέκλεισαν τη δυνατότητα επιβολής ποινικού σωφρονισμού σε πλημμεληματικές πράξεις και αφετέρου περιόρισαν την ευρεία επιβολή του ποινικού σωφρονισμού όχι σε όλα τα κακουργήματα, αλλά σε αυτά που κατά τεκμήριο εμφανίζουν μεγαλύτερη απαξία. Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην κατ' εξαίρεση επιβολή του ποινικού σωφρονισμού στις περιπτώσεις σοβαρών (από άποψη σπουδαιότητας)

προσβολών των εννόμων αγαθών κατά την κατάταξή τους στον ποινικό νόμο, της αντικειμενικής δηλαδή βαρύτητας της πράξης. Σε κάθε περίπτωση η αξιολόγηση της (κακουργηματικής κατά τα παραπάνω) πράξης που τελέστηκε θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις περιστάσεις τέλεσής της (τρόπος, μέσα, τόπος και χρόνος τέλεσης), αλλά και τα αίτια που οδήγησαν σε αυτήν. Το 2015 έλαβαν χώρα δύο νομοθετικές παρεμβάσεις στη διάταξη του άρθρου 127 του Ποινικού Κώδικα, οι οποίες είχαν ως θεωρητική αφετηρία την ελαχιστοποίηση του εγκλεισμού των ανηλίκων δραστών, αφού ο εγκλεισμός διατηρείται αρχικά μόνο σε πολύ βαριά εγκλήματα και τη δραστική μείωση της προβλεπόμενης ανώτατης διάρκειας του ποινικού σωφρονισμού. Υπό την οπτική αυτή οι νέες εκδοχές του άρθρου 127 προσδίδουν πλέον τον χαρακτήρα της εξαίρεσης στην επιβολή του ποινικού σωφρονισμού, καθώς ο κανόνας είναι ότι αυτός επιβάλλεται μόνο σε εκείνες τις κακουργηματικές πράξεις, που επισύρουν την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή για τις πράξεις του άρθρου 336 ΠΚ, εφόσον τελούνται σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών, ενώ για όλες τις υπόλοιπες πράξεις επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. (Πάντως ο παραπάνω κανόνας προέβλεπε την αναφερόμενη στο άρθρο 127 παρ. 1 ΠΚ εξαίρεση, μετά την τελευταία τροποποίησή του με το Ν 4356/2015). Σημειώνεται επίσης ότι, με το Ν 4322/2015 μειώθηκε η ανώτατη διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων στα δέκα έτη. Μέσα, λοιπόν, σε μία πενταετία (2010-2015) η ελληνική νομοθεσία στο πεδίο της μεταχείρισης των ανηλίκων δραστών πραγματοποιεί σταδιακά ένα μεγάλο βήμα: Την κατ' εξαίρεση επιβολή του ποινικού σωφρονισμού των ανηλίκων μόνο για εξαιρετικά μεγάλης βαρύτητας εγκλήματα και μόνο όταν όλα τα εξωιδρυματικά μέτρα κρίνεται ότι δεν είναι αποτελεσματικά. (Για όλα τα ανωτέρω υπό παραγραφο 24 βλ. Κοσμάτου «*οι πρόσφατες τροποποιήσεις στο ποινικό δίκαιο των ανηλίκων στο πεδίο επιβολής του ποινικού σωφρονισμού*» σε Ποινική Δικαιοσύνη 2017, τα 20 τευχ. 10).

25. Επομένως, κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 121 και 126 ΠΚ, εκ των οποίων προκύπτει ότι οι ανήλικοι έως δεκαπέντε (15) ετών είναι ανίκανοι προς καταλογισμό, δεν είναι νόμιμη η επιβολή σε βάρος των ανηλίκων 11, 13 και 14 ετών, δηλαδή σε ανηλίκους κάτω των 15 ετών, της διοικητικής κύρωσης που προβλέπεται στην διάταξη του άρθρου 13 παρ. 1 περ. β υποπερ. Ι του πδ 55/1998 (ΝΣΚ 10/2019) και στο πρώτο υποερώτημα του πρώτου ερωτήματος αρμόζει αρνητική απάντηση.

26. Οσον αφορά στο δεύτερο υποερώτημα του πρώτου ερωτήματος, κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 121, 126, και 127 ΠΚ, εκ των οποίων προκύπτει ότι οι ανήλικοι από δεκαπέντε (15) έως δεκαοκτώ (18) ετών είναι ικανοί προς καταλογισμό και ποινικώς υπεύθυνοι, υπό τις προϋποθέσεις που οι διατάξεις αυτές προβλέπουν, η επιβολή σε βάρος ανηλίκων άνω των 15 ετών, της ως άνω διοικητικής κύρωσης είναι νόμιμη υπό προϋποθέσεις, ήτοι εφόσον αξιολογηθεί, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, η αντικειμενική βαρύτητα της πράξης που τελέστηκε (η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις περιστάσεις τέλεσής της και τα αίτια που οδήγησαν σ' αυτήν) σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του ανηλίκου.

27. Η **δεύτερη γνώμη**, την οποία υποστήριξε η Αικατερίνη Γρηγορίου, Νομική Σύμβουλος του Κράτους, δέχθηκε επί του ίδιου, ως άνω, πρώτου ερωτήματος ότι, η περίπτωση του ερωτήματος δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του π.δ. 55/1998. Περαιτέρω δε, ακόμα και υπό την εκδοχή ότι η περίπτωση του ερωτήματος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 743/1977, εφόσον ο νόμος απαιτεί υπαιτιότητα, δεν υπάρχει κενό νόμου που πρέπει να καλυφθεί ερμηνευτικά, **ειδικότερη γνώμη** που υποστήριξε και η Γαρυφαλιά Σκιάνη, Νομική Σύμβουλος του Κράτους.

28. Ειδικότερα, κατά την άποψη της Νομικής Συμβούλου Αικατερίνης Γρηγορίου: Με τις διατάξεις του ν. 743/1977, όπως κωδικοποιήθηκαν με τις τροποποιήσεις τους σε ενιαίο κείμενο και μεταγλωττίστηκαν στη δημοτική με το άρθρο πρώτο του π.δ.55/1998, θεσπίζονται ρυθμίσεις για την πρόληψη, τον περιορισμό και την καταπολέμηση της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από πετρελαιοειδή, λύματα και πάσης φύσεως απόβλητα και προβλέπεται σύστημα ποινικών, διοικητικών και πειθαρχικών κυρώσεων για τις παραβιάσεις του νόμου αυτού. Ειδικότερα, με τις διατάξεις του νόμου αυτού ορίζεται η αντικειμενική υπόσταση του παραπτώματος της απόρριψης αποβλήτων, λυμάτων και απορριμμάτων, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 1 περ. α', β' και η' αυτού, από εγκαταστάσεις, πλοία και δεξαμενόπλοια (άρθρο 1 περ. στ', ιβ' και ιγ' του άρθρου 1 του ν. 743/1977), από την οποία προκύπτει ρύπανση της θάλασσας, προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις και ορίζεται η κλιμάκωση των προστίμων (άρθρα 12, 13 και 14 του ν. 743/1977). Η διοικητική κύρωση του προστίμου επιβάλλεται για την απόρριψη ουσιών στην θάλασσα χωρίς άδεια, από πλοία, δεξαμενόπλοια ή εγκαταστάσεις (ΣΤΕ 1335/2018).

Επομένως, η περίπτωση του ερωτήματος δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ως άνω κωδικοποιημένου νόμου. Περαιτέρω, ο νόμος αυτός απαιτεί να υπάρχει υπαιτιότητα εκείνου που προκαλεί τη ρύπανση και καθιερώνει αντικειμενική ευθύνη και άλλων ατόμων, των οποίων η υποχρέωση για την πληρωμή των δαπανών απορρύπανσης (εις ολόκληρον μάλιστα με εκείνο που προκάλεσε υπαίτια τη ρύπανση) απορρέει από την ειδική σχέση που αυτά έχουν με το πλοίο από το οποίο προήλθε η ρύπανση και επί εταιρειών ο Πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και ο διευθύνων σύμβουλος (Εφ.Πειρ. 127/2009). Επομένως, και υπό την εκδοχή ότι η περίπτωση του ερωτήματος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 743/1977, εφόσον ο νόμος απαιτεί υπαιτιότητα, δεν υπάρχει κενό νόμου που πρέπει να καλυφθεί ερμηνευτικά. Για τους λόγους αυτούς, στο τεθέν ερώτημα αρμόζει αρνητική απάντηση.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ

Περαιτέρω, όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες:

29. Η πρώτη γνώμη, την οποία υποστήριξαν οι Χρυσαφούλα Αυγερινού, Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Αντιπρόεδροι Ν.Σ.Κ., Γεώργιος Κανελλόπουλος, Γρηγορίου Αικατερίνη, Ευστράτιος Συνοίκης, Παναγιώτης Παππάς και Αθανάσιος Θεοχάρης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους, με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια Πάρεδρος (γνώμη χωρίς ψήφο) Αικατερίνη Χουρμούζη, δέχθηκε επί του δεύτερου ερωτήματος, ήτοι σχετικά με το αν – σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα- αν είναι δυνατή η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων στους κηδεμόνες των ανηλίκων ατόμων, τα εξής:

30. Από την προπαρατεθείσα στις παραγράφους 11-14 ανάλυση προκύπτει ότι ο κανόνας στις διοικητικές κυρώσεις είναι η υποκειμενική ευθύνη και εξαίρεση η αντικειμενική. Και ναι μεν στην περίπτωση του υπόψη διοικητικού προστίμου προβλέπεται αντικειμενική ευθύνη των αναφερομένων στον νόμο προσώπων, όμως η αντικειμενική αυτή ευθύνη, ενόψει και του εξαιρετικού χαρακτήρα της αντικειμενικής ευθύνης επί διοικητικών κυρώσεων, περιορίζεται στα πρόσωπα που προβλέπει ο νόμος ως συνυπεύθυνα (άρθρο 13 παρ 1 περ β΄ υποπερ iii σε συνδυασμό με το άρθρο 12 παρ 1 του πδ 55/1998), και δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην προκείμενη περίπτωση στην περίπτωση των γονέων ή κηδεμόνων του ανηλίκου που προξένησε

τη ρύπανση, αφού η ευθύνη του προκαλέσαντος τη ρύπανση στοιχειοθετείται κατά νόμο (άρθρο 13 παρ 1 περ β' υποπερ i του πδ 55/1998) μόνο σε περίπτωση ύπαρξης υπαιτιότητας, που αποτελεί και τον κανόνα επί διοικητικών προστίμων.

31. Ενόψει του, κατά τα προαναφερθέντα, χαρακτήρα του υπό κρίση διοικητικού προστίμου ως διοικητικής κύρωσης που σκοπεύει τον κολασμό των υπευθύνων για τη θαλάσσια ρύπανση, μη αποζημιωτικού χαρακτήρα, της αρχής της υποκειμενικής ευθύνης και της αρχής *nullem crimen nulla poena sine lege*, η διοικητική κύρωση που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 13 παρ 1 περ β' του πδ 55/1998, υπό τα δεδομένα του ερωτήματος (και χωρίς να εξετάζεται η συνδρομή τυχόν άλλης ιδιότητάς των κηδεμόνων), δεν μπορεί να επιβληθεί στους κηδεμόνες των ανηλίκων που προκάλεσαν τη ρύπανση.

32. Άλλο είναι, βεβαίως, το θέμα της τυχόν ύπαρξης ευθύνης από παραμέληση εποπτείας ανηλίκων από υποχρέους προς τούτο και τυχόν υποχρέωσης αυτών αποζημίωσης του Δημοσίου, συνεπεία της παράνομης αυτής πράξης τους, κατά τον ΑΚ, θέματα που δεν αφορούν το παρόν ερώτημα.

33. Η **δεύτερη γνώμη**, την οποία υποστήριξαν οι Γαρυφαλιά Σκιάνη και Δημήτριος Κατωπόδης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους, δέχθηκε επί του ίδιου, ως άνω, δεύτερου ερωτήματος ότι: Η διάταξη του άρθρου 13 παρ. 1β του πδ 55/1988, ερμηνευόμενη σύμφωνα με τον σκοπό της που είναι η πρόληψη και καταστολή της ρύπανσης του θαλασσίου περιβάλλοντος, έχει την έννοια ότι υπαίτιοι της ρύπανσης της θάλασσας ή των ακτών, στην περίπτωση πρόκλησης της ρύπανσης από ανήλικους κάτω των δεκαπέντε ετών, είναι οι ασκούντες την γονική μέριμνα αυτών, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια και την εποπτεία των, κατά το άρθρο 1518 Α.Κ., τις οποίες και παρέλειψαν να ασκήσουν με αποτέλεσμα την πρόκληση της ρύπανσης.

Απάντηση

34. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ') γνωμοδοτεί :

Α) Επί του πρώτου υποερωτήματος του πρώτου ερωτήματος, **ομόφωνα**, ότι δεν είναι νόμιμη η επιβολή σε βάρος ανηλίκων κάτω των δέκα πέντε (15) ετών, οι οποίοι είναι υπαίτιοι για πρόκληση ρύπανσης της θάλασσας, των ακτών κ.λ.π., της

διοικητικής κύρωσης που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 13 παρ 1 περ β' υποπερ ι του π.δ. 55/1998).

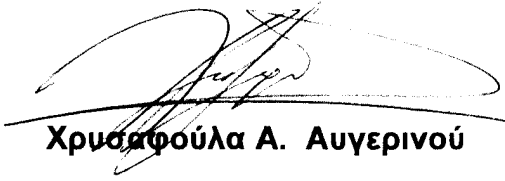
Β) Επί του δεύτερου υποερωτήματος του πρώτου ερωτήματος, **κατά πλειοψηφία**, ότι η επιβολή σε βάρος ανηλίκων άνω των δέκα πέντε (15) ετών της ως άνω διοικητικής κύρωσης είναι νόμιμη υπό προϋποθέσεις και αιτιολογημένα, ήτοι εφόσον αξιολογηθεί, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, η αντικειμενική βαρύτητα της πράξης που τελέστηκε (η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις περιστάσεις τέλεσής της και τα αίτια που οδήγησαν σ' αυτήν) σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του ανηλίκου.

Γ) Επί του δεύτερου ερωτήματος, **κατά πλειοψηφία**, ότι δεν είναι νόμιμη η επιβολή της ανωτέρω κύρωσης στους κηδεμόνες ανηλίκων κάτω των δέκα πέντε (15) ετών, υπαιτίων για πρόκληση ρύπανσης της θάλασσας, των ακτών κλπ.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα 27- 9 - 2019

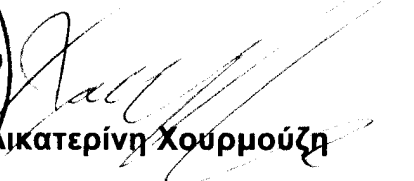
Η Πρόεδρος του Τμήματος

Χρυσαφούλα Α. Αυγερινού

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Κατερίνη Χουρμούζη

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.